

Pražskými ulicemi po stopách německých uprchlíků

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

multikulturní
centrum
praha

Společně se vydejme prozkoumat ulice centra Prahy, a zjistíme, jak jimi v rozmezí let 1933–1938 procházeli lidé, opouštějící měnící se Německo.

Dohromady nás čeká **pět zastavení**.

Pro navigaci v pracovním listě používajte šipky a postupujte postupně vpřed. V případě nutnosti na začátku a konci každého stanoviště můžete použít **Rozcestník**, který vám umožní se vrátit v pracovním listě zpět k jednotlivým zastavením nebo úkolům.

Užijte si procházku a nezapomeňte **se dívat kolem sebe**.

Přečtěte si krátký text z dobových novin:

Pražskými ulicemi po stopách
německých uprchlíků

F. Svoboda :

Řešení vystěhovaleckého problému

I.

Od 1. března 1933 se do zemí, sousedících s Německem, rozlévá proud vystěhovalců, protože politické důvody je nutí dožadovat se pohostinství jiných států. Především budiž tedy poděkováno za pochopení a ochotu, s kterými se tyto země ujaly německých uprchlíků.

Zamyslete se nad těmito otázkami:

1. Které období a jakou situaci článek popisuje?
2. Co se v této době dělo v Německu?
3. Jaké politické důvody mohly vést lidi k vystěhování?
4. Kdo mohli být tito vystěhovalci?

Seznam

Pražskými ulicemi po stopách
německých uprchlíků

Rozdělte se do skupin.

Společně se zkuste zamyslet, co si všechno museli utíkající lidé zařídit v nové zemi, aby v ní mohli pobývat, případně trvale zůstat.

Co vše vyřídit?

Co vše vyřídit?

Uprchlíci v cizím městě museli zařídit mnoho věcí na mnoha místech, aby v něm mohli zůstat.

K dispozici máte mapu centra Prahy a pět adres, kam se museli uprchlíci dostavit, aby zařídili a zjistili vše, co bylo nutné v nové zemi vědět.

Vymyslete nejlepší trasu, kudy se mohli vydat. Svou trasu vyznačte do mapy. Můžete použít i mapové aplikace na tabletu nebo mobilním telefonu.

Následně všechna místa navštivte.

Mapa

Pražskými ulicemi po stopách
německých uprchlíků

MÍSTA:

INFORMAČNÍ KANCELÁŘ PRO UPRCHLÍKY
(DLOUHÁ TRÍDA 41)

KAVÁRNA CONTINENTAL
(ROH ULIC NA PŘÍKOPĚ A HYBERNSKÁ)

MÍSTO VÝKONU PRÁCE
(ROH ULIC 28. ŘÍJNA A NA MŮSTKU)

POMOCNÉ KOMITÉTY
(VÁCLAVSKÉ NÁMĚSTÍ 56)

JÍDELNA PRO UPRCHLÍKY
(KŘÍŽOVATKA ULIC ŽITNÁ A KARLOVO NÁMĚSTÍ)

HLAVNÍ NÁDRAŽÍ

Stanoviště

STANOVIŠTĚ - INFORMAČNÍ KANCELÁŘ PRO UPRCHLÍKY
(DLOUHÁ TRÍDA 41)

STANOVIŠTĚ - KAVÁRNA CONTINENTAL
(ROH ULIC NA PŘÍKOPĚ A HYBERNSKÁ)

STANOVIŠTĚ - MÍSTO VÝKONU PRÁCE
(ROH ULIC 28. ŘÍJNA A NA MŮSTKU)

STANOVIŠTĚ - POMOCNÉ KOMITÉTY
(VÁCLAVSKÉ NÁMĚSTÍ 56)

STANOVIŠTĚ - JÍDELNA PRO UPRCHLÍKY
(KŘÍŽOVATKA ULIC ŽITNÁ A KARLOVO NÁMĚSTÍ)

INSTRUKCE

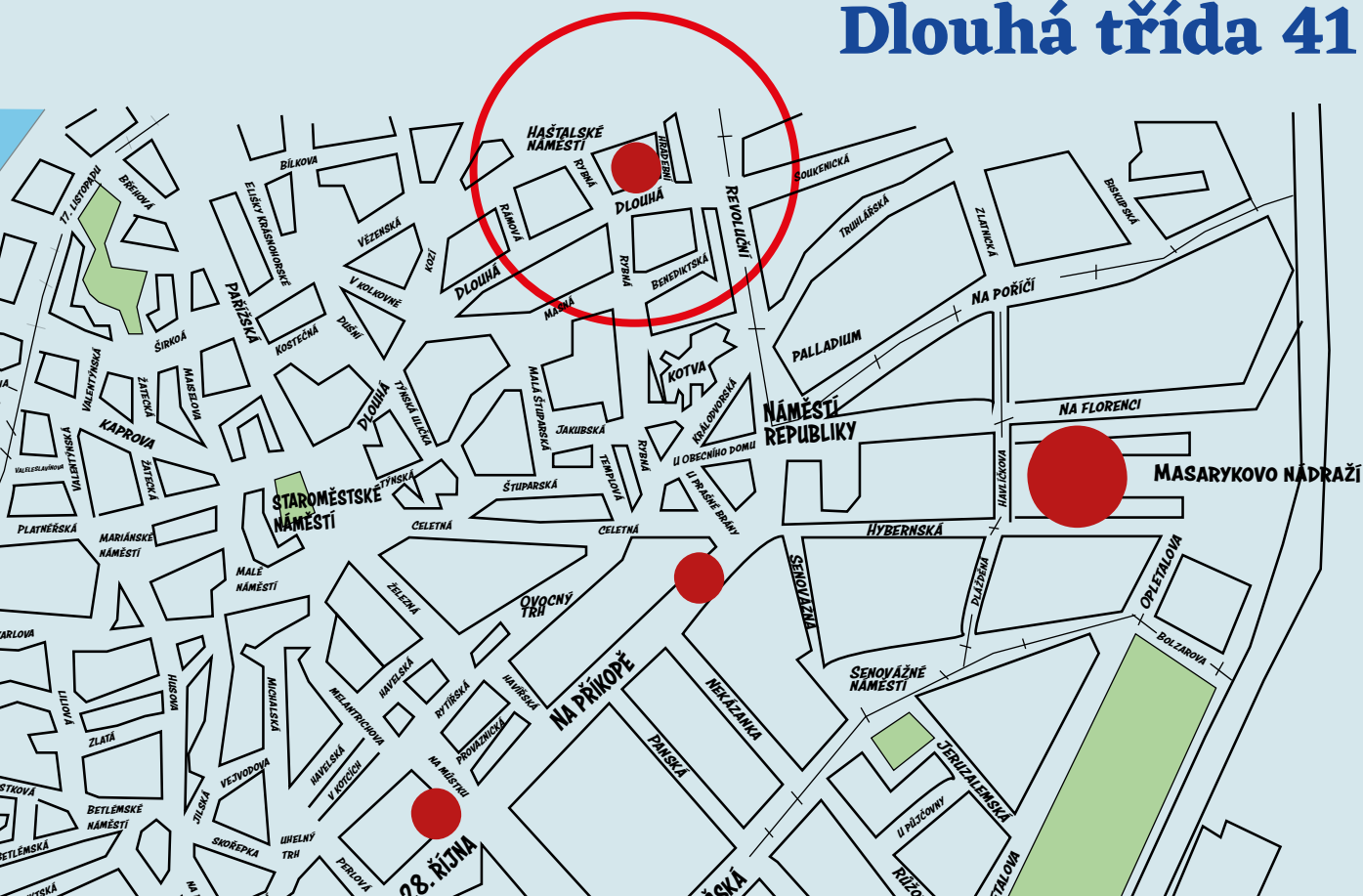
ZÁVĚR

SEZNAM

MAPA

Pražskými ulicemi po stopách
německých uprchlíků

STANOVIŠTĚ INFORMAČNÍ KANCELÁŘ PRO UPRCHLÍKY Dlouhá třída 41

Podívejte se na seznam institucí, které pomáhaly uprchlíkům, na další straně.

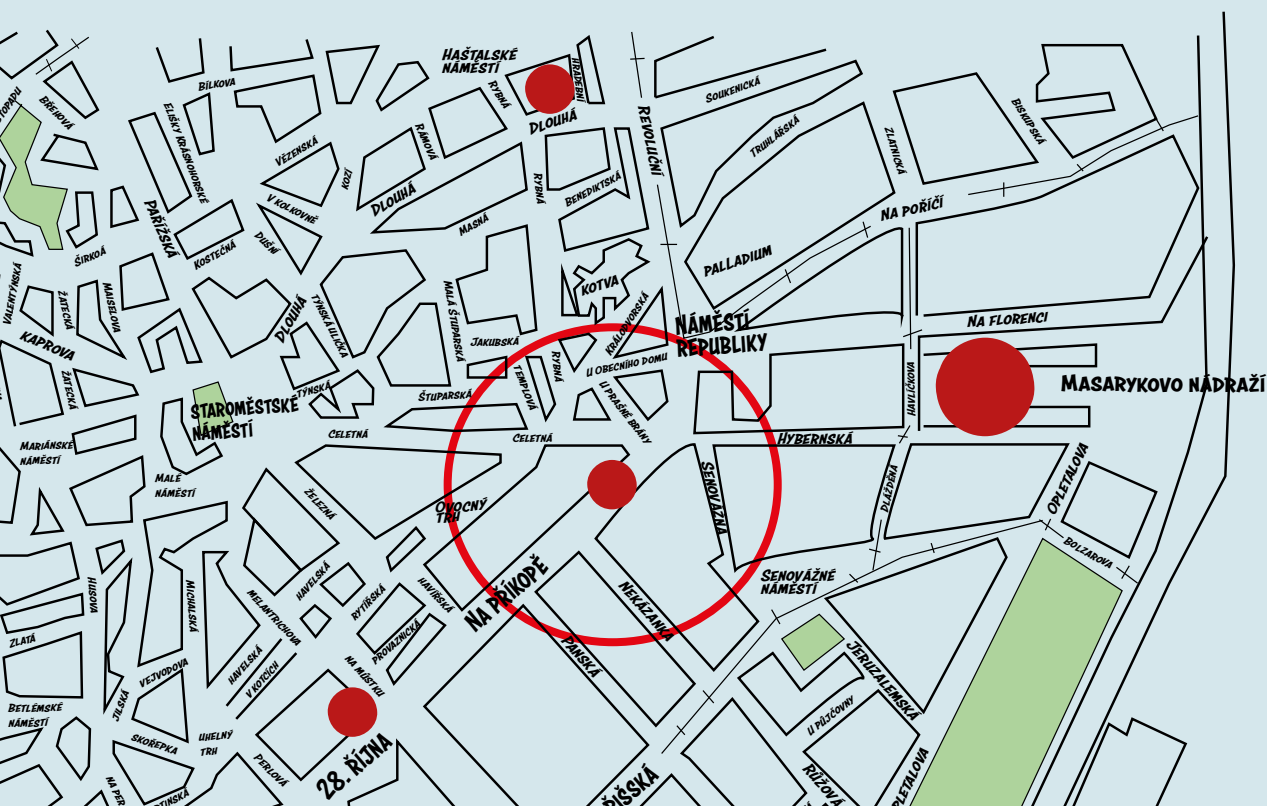
**Ve kterých otázkách/problémech se na ně mohli uprchlíci obrátit?
Co všechno měly tyto instituce na starost?**

Ve Volném sdružení pro pomoc uprchlíkům jsou následující instituce:

Informační kancelář, Dlouhá tř. 41/II.	9—11½ odpo. jen pro předvolané	registrace, informace a porada uprchlíků z obsazeného území
tamtéž	10—12	porada o pojišťovacích záležitostech
tamtéž	3—5	zvláštní porada pro lékaře z obsaz. území
tamtéž	10—12	zvláštní porada pro techniky z obsaz. území
Svaz českých a org. mor.-slezských náb. obcí ze zabr. území, Benediktská 8, pří- zemí v levo	10—12	porada a informace v zálež. náb. obcí a obce, zaměstn. zaopatř. rodinných dokladů
tamtéž	10—1	právní porada a právní pomoc uprchlíkům
tentýž, Dlouhá 41/II. Kav. Aschermann, Zlatý sál Nejvyšší Rada náb. obcí v místnostech soc. ústavu, Jáchymova 3.	každý pátek 3 hod. 8—1, 3—6 v pátek 8—2 neděle 8—1 ve středu se neúč. pro strany	porada pro advokáty podpory na penězích poukázky na noclehy a na stravu
Soc. ústav žid. náb. obcí, Jáchymova 3	8—1	péče o mládež výdej šatstva a nábytku péče o průchozí uprchl.
tentýž, odd. péče o emigranty z Rakouska a z Německa, Karlova 10	8—1	péče o emigranty
tentýž, odd. poradna pro volbu povolání, Josefovská 7/I.	porady úterý a čtvrt. 10—12, přihl. 3—5 odpo. zkoušky denně kanc. 8—2, 3—5	porada a zkoušky k volbě povolání, převrstvovací kursy pro muže
Hřeben, pomocný ústav pro žid. průchozí a vystěhovalce, Jáchymova 3	na předchozí oznámení	vystěhovalectví do ciziny mimo Palestýnu
tentýž odd. pro služebná děvčata viz WIZO	4—5 v pondělí a ve středu	registrace dívek co služebné do ciziny
Palestýnský úřad, Dlouhá tř. 41/I.	9—10	záležitosti týkající se vystěhovalectví do Pa- lestíny
Poradna pro děti, Dlouhá tř. 41/II.	4½—6 úterý a čtvrtek	porada o vystěhování dětí do ciziny
Svaz Hechaluc v ČSR., Dlouhá tř. 41/III.	9—12	vystěhování mládeže od 17 let do Pa- lestíny a jejich průprava v tuzemsku i ci- zině

Pražskými ulicemi po stopách
německých uprchlíků

STANOVIŠTĚ KAVÁRNA CONTINENTAL Roh ulice Na Příkopě a Hybernská

Na fotografii na následující straně je vyobrazena kavárna Continental, ve které se svého času potkávali také uprchlíci z Německa. Dnes už tato kavárna neexistuje.

Zkuste podle fotografie zjistit, kde přesně tato kavárna stála.

Kavárna Continental

Pražskými ulicemi po stopách
německých uprchlíků

Pražskými ulicemi po stopách
německých uprchlíků

Rozdělte se do skupin a přečtěte si text na následující straně. Společně odpovězte na otázku.

Proč uprchlíci chodili do kaváren? Vyjmenujte všechny důvody, které se objevily v textu.

Nejisté útočiště: Československo a uprchlictví před nacismem 1933–1938

Pražskými ulicemi po stopách
německých uprchlíků

V Praze se uprchlíci hlásili u postupně vznikajících pomocných výborů. Časem se také mezi politickou a kulturní elitou proslavila jména několika pražských kaváren, většinou v okolí Václavského náměstí, v nichž tito uprchlíci trávili často celé dny. Pro nově příchozí to znamenalo, že v nich vždy mohli najít někoho ze svých známých. Slavný německý výtvarník, dadaista John Heartfield (vlastním jménem Helmut Herzfeld) takto po velice dramatickém útěku přes Krkonoše, při kterém kvůli sněhové vánici téměř přišel o život, vyhledal hned po příjezdu do Prahy kavárnu Continental na Příkopech. Tam se shledal se svým již dříve uprchlým bratrem.

Československo na jedné straně nekladlo odpor pro vstup uprchlíků do země, na druhé straně se však na německé uprchlíky vztahoval zákaz zaměstnávání. Pouze ve výjimečných případech a pro československé hospodářství významných případech mohlo ministerstvo obchodu schválit výjimku. Tato situace v praxi znamenala to, že každý uprchlík musel po svém příjezdu do Československa a po registraci podepsat závazek, že se nebude v průběhu svého pobytu v Československu politicky ani výdělečně angažovat. Pokud by byl uprchlík přistižen při vykonávání výdělečné činnosti, hrozilo by mu okamžité vyhoštění a návrat do Německa. Tato situace v praxi vedla k tomu, že uprchlíci byli odkázáni jenom na pomoc dobročinných spolků, nebyli schopni si sami vydělávat na živobytí a dále pokračovat a rozvíjet svoje povolání. Situace byla vyostřená i probíhající hospodářskou krizí. V Československu bylo mnoho nezaměstnaných, a proto bylo částí obyvatelstva na uprchlíky nazíráno jako na ty, kteří by mohli „krást“ pracovní místa.

V důsledku této situace měli uprchlíci mnoho volného času.

S přebytkem času se uprchlíci vyrovnávali různě, mnohé dny trávili v kavárnách. Mohlo by se zdát, že uprchlíci vedli v Praze bohémský život, avšak ve skutečnosti neměli moc jiných možností co dělat. Návštěvou kaváren navíc uprchlíci utíkali před samotou. K vyhlášeným místům patřila právě kavárna Continental na Příkopech. Kavárna Continental nabízela levně malé občerstvení. Obsluha v kavárně již byla zvyklá na to, že zde lidé tráví půlden s jedním šálkem čaje, nebo že je hosté žádají o kávu na dluh. Někteří uprchlíci nazývali kavárnu Continental s ironií „domovem“.

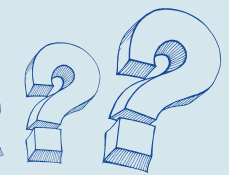
Přečtěte si druhý text, který se také vztahuje k situaci v kavárně Continental.

**Pražskými ulicemi po stopách
německých uprchlíků**

Čech. Politický týdeník, 23. 12. 1933

Neprovoďte! Jaký šlenarián za pomoci některých pánů kavárníků v české Praze roztváří, stojí věru za pozastavení. Tak na př. v kavárně „Continental“ na Příkopech osloví vás jak pikola, tak číšník pouze německy a přeloží vám množství německých tiskovin. Je to opravou nejen smělost a urážka, ale i provokace takto vmetená českému člověku v tvář. Český číšník z rozkazu svého zaměstnavatele takto neomaleně si počíná. Pak není se co diviti, že různým těm židovským a maďarským přivančovalcům narůstají u nás hřebínky. Pan kavárník k vůli několika záhadným existencím v Praze hostujícím, benevolentně dovoluje a podporuje všemožně jejich nabubřelé protičeské choutky a všemožně snaží se podezřelým těmto individuíům snést vše, co se dá, i zakázané k nám cizácké časopisy očkující z Maďarska a pod. Kdo je tedy zodpovědný za tento cizácký furor u nás? Nikdo jiný, nežli ten, kdo neplechu tuto podporuje a trpí a špionům těmto před českými lidmi nacíží. Proto pozor na toto provokátérství, neb vše má své meze.

SLOVNÍČEK

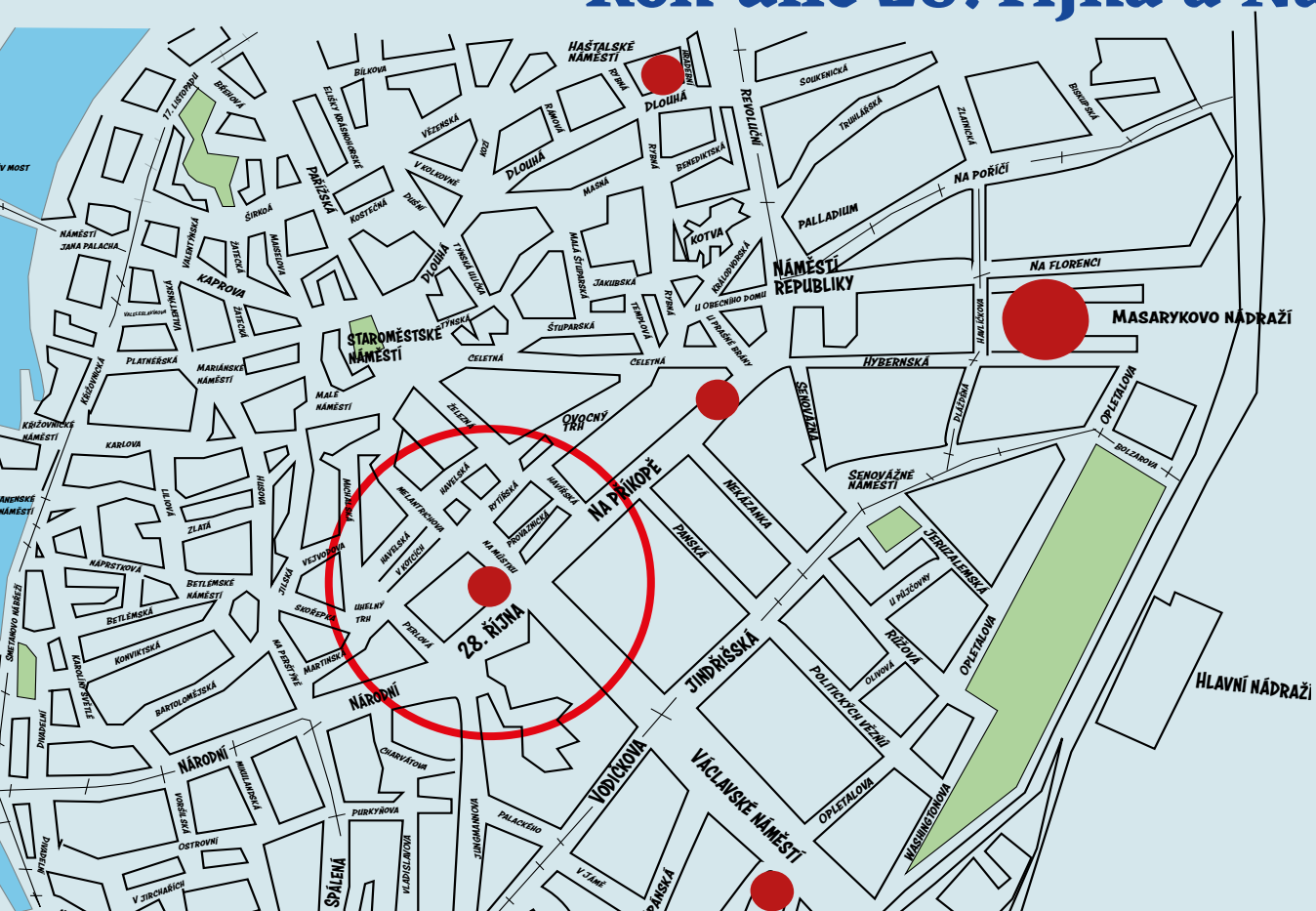

Zamyslete se:

**Pražskými ulicemi po stopách
německých uprchlíků**

1. Jak na vás působí tento text?
2. Jak se autor textu staví k příchodu uprchlíků do Prahy?
3. Jak autor vykresluje uprchlíky?
4. Jak hodnotí zaměstnance kavárny, kteří mluví na hosty německy?
5. Proč jsi myslíte, že se autor rozhodl psát tímto stylem?

STANOVIŠTĚ MÍSTO VÝKONU PRÁCE Roh ulic 28. října a Na Můstku

Přečtěte si text a v rámci skupiny vlastními slovy převyprávějte, o čem text byl.

**Pražskými ulicemi po stopách
německých uprchlíků**

Přítomnost, 24. 10. 1934

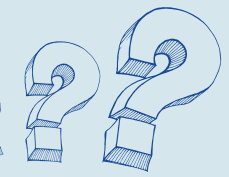
Otto Rádl:

Tvář německé emigrace

I.

NA ROHU VÁCLAVSKÉHO NÁMĚSTÍ prodává stará čísla německých magazinů muž, jehož zevnějšek skrývá bídu pod pečlivou bezvadností chatrného kabátu, muž s inteligentní a velice plachou tváří. Prodává také večerníky novin, jejichž české názvy vyslovuje s měkkým cizím akcentem. Známy mi o něm prozrazuje, že je to bývalý profesor. Koupíme si od něho číslo českých novin, jež přináší zprávu, že mezi středoškolskými profesory je u nás málo filologů, zejména učitelů němčiny že je naprostý nedostatek. Měli bychom chuť s ním promluvit několik slov, je však nesmírně vylekán, dívá se na nás ustrašeně. Chodí všude tolik tajných: je-li emigrant přistižen při výdělečné činnosti, může s naprostou pravděpodobností očekávat zítra nebo pozítří doručení vypovědacího dekretu s výzvou, aby do čtyřiaadvaceti hodin opustil území republiky.

Prodávat noviny je sice výdělečnou činností, nevyžadující ani zkoušky ani živnostenského listu, ale tihle ulekaní lidé jsou připraveni i na to, že by jim mohlo být zakázáno stát od rána do večera na chodníku s hrstkou večerníků a vydělat si tři nebo čtyři koruny na den. Kromě novin je možno dělat ještě dvě věci: nosit kufry z nádraží a lovit ryby ve Vltavě. S kufry je potíže: k tomu musíš být trochu líp živen a laciná taxi jsou hrozná konkurence. A lístek na ryby není zadarmo a v zimě tě přece jen neuživí.

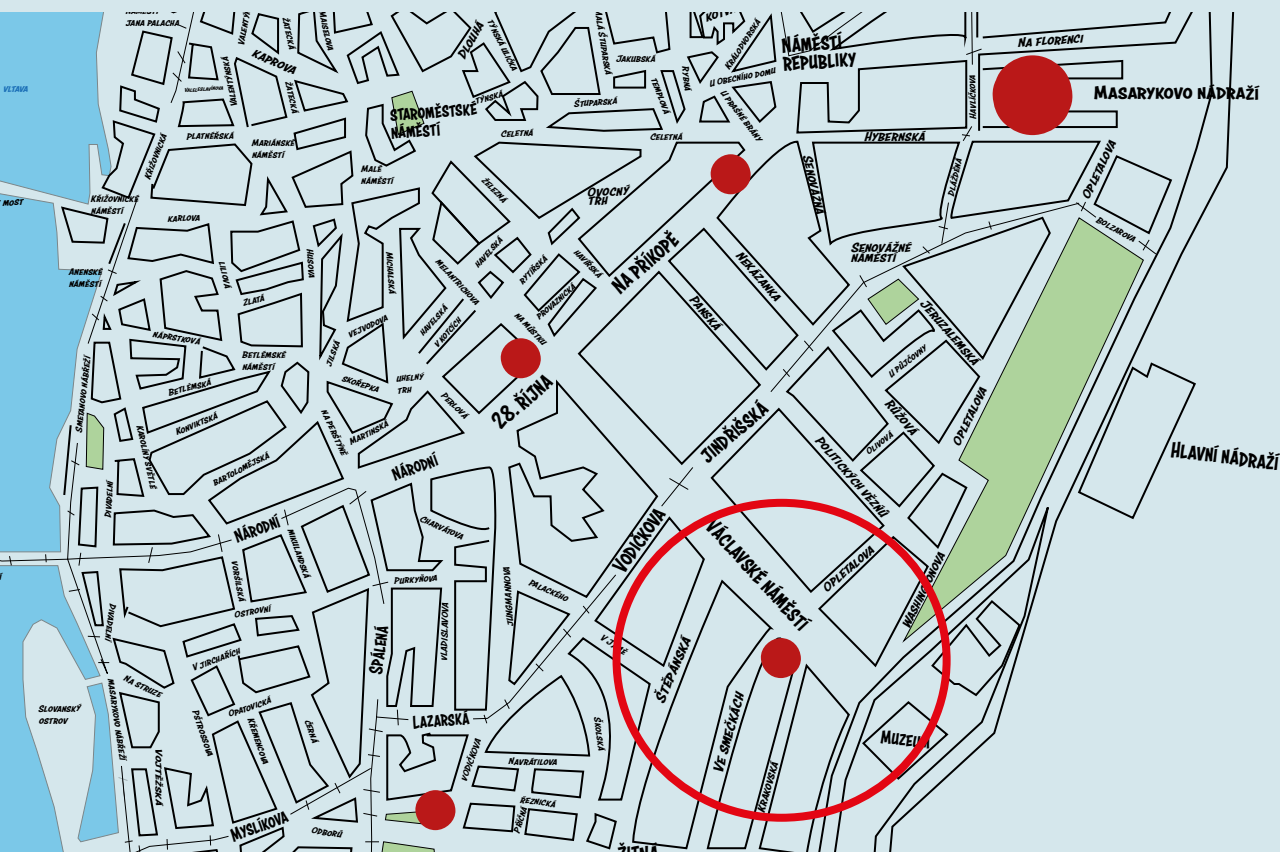
Zamyslete se:

**Pražskými ulicemi po stopách
německých uprchlíků**

1. Jaké emoce ve vás text vyvolal?
2. Jaká byla situace uprchlíků, co se týče práce?
3. Když uprchlíci nemohli pracovat, jak trávili den?
4. Jaký vztah k uprchlíkům měl pisatel článku. Porovnejte jej s předchozím článkem o kavárně.

Pražskými ulicemi po stopách
německých uprchlíků

STANOVIŠTĚ POMOCNÝ VÝBOR PRO NĚMECKÉ UPRCHLÍKY Václavské náměstí 56

Komitéty

Pražskými ulicemi po stopách
německých uprchlíků

Na **pomoc** emigrantům z Německa vzniklo v Československu několik komitétů (organizací).

Na prvním stanovišti jste se seznámili s **židovským komitétem**, který byl určen pro židovské uprchlíky.

Z Německa však neprchali jenom Židé.

V roce **1933** vznikl **Pomocný komitét pro německé emigranty**, jinak nazývaný i **Šaldův komitét**.

PALÁC FÉNIX

F. X. ŠALDA

Podívejte se na tabulku na další straně a popište, kdo využíval služeb Šaldova komitétu v prvním roce jeho fungování.

**Pražskými ulicemi po stopách
německých uprchlíků**

1. Která národnost byla nejčastější? Proč?
2. Byl velký rozdíl v podílu mužů a žen? Čím si vysvětlujete rozdíl?
3. Které povolání bylo nejčastější?

Rok emigrace

Pražskými ulicemi po stopách
německých uprchlíků

V prvním roce jsme podporovali více než 500 uprchlíků, z nich asi 200 pouze přechodně poskytnutím přístřeší, stravy a kapesného.

Počet emigrantů podporovaných déle než 14 dní - 328.

Státní příslušnost emigrantů:

Němci	285
českoslovenští příslušníci (reemigranti) . .	26
Poláci	3
Rakušané	3
Jihoslované	3
Různá a bez státní příslušnosti	8

Sociální roztržidění emigrantů:

akademici, umělci, spisovatelé, novináři, lékaři, právníci:

a) mužů	58
b) žen	19

Kvalifikovaní dělníci:

Strojní zámečníci, kováři, mechanici, elektrotechnici, šoféři, horníci, krejčí a švadleny:

a) mužů	135
b) žen	8

Nekvalifikovaní dělníci:

a) mužů	39
b) žen	5

úředníci a zřizenci:

a) mužů	20
b) žen	4

živnostníci 4 |

ženy bez povolání 13 |

děti 24 |

Stav v den vydání této zprávy:

1. Plně podporovaných (poskytováním bytu, stravy a kapesného) 57 (8 dětí) |

2. Částečně podporovaných (poskytováním buď bytu nebo stravy) 11 |

3. Počet vzatých jen do evidence (opatřených evidenčním archem jako legitimací pro policii)

127

Cestovné bylo celkem vyplaceno ve 134 případech:

na venkov	43
do SSSR.	48
zpět do Německa	23
do Francie a Saarského území	11
do Rakouska	7
do Švýcarska	6
jinam	6
celkem 30.000 Kč.	

**Pražskými ulicemi po stopách
německých uprchlíků**

**Jednou z věcí, se kterou komitáty uprchlíkům pomáhaly, bylo
bydlení.**

Podívejte se na fotografie níže a popište, jak uprchlíci bydleli.

Fotografie

Pražskými ulicemi po stopách
německých uprchlíků

*Většina emigrantů zachránila jen holé životy.
Jejich pražské ubytování je proto primitivní.*

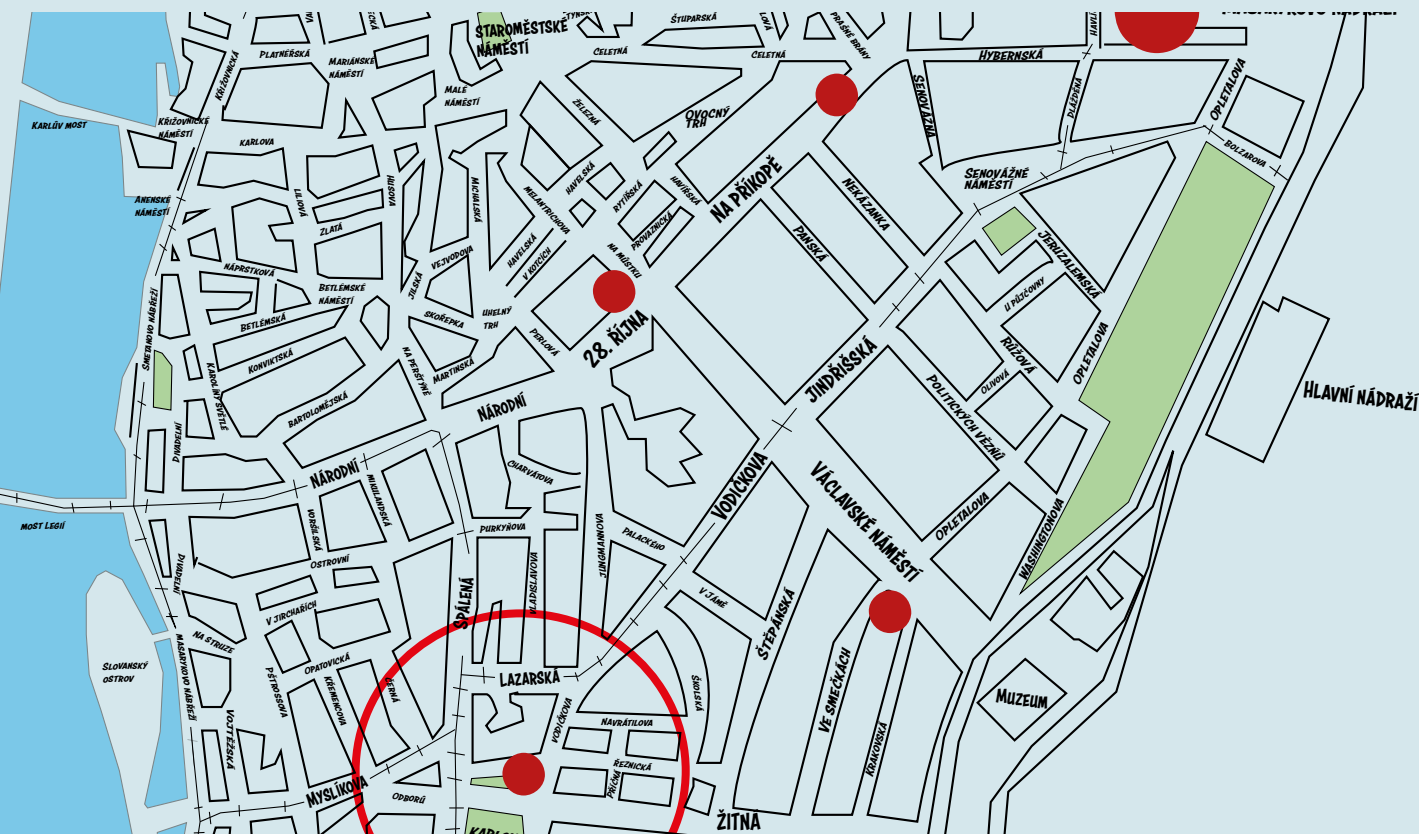
*V Praze se našlo několik domácích, kteří své prázdné byty dali nezištně k dispozici ně-
meckým emigrantům. Také nejnutnější nábytek se sešel podobným způsobem.*

Pražskými ulicemi po stopách
německých uprchlíků

STANOVIŠTĚ

JÍDELNA PRO UPRCHLÍKY

Křižovatka ulic Žitná a Karlovo náměstí

Každý uprchlík obdržel od určitého pomocného komitétu finanční příspěvek na obživu. Výše tohoto finančního příspěvku závisela na období, na místě a na konkrétní organizaci, která jej vyplácela a pohybovala se mezi 2,50 Kč – 6,50 Kč na den.

Rozdělte se do skupin a podívejte se na tabulku. Společně zaškrtněte, co si mohl uprchlík dovolit koupit v jeden den, pokud by měl nejvyšší příspěvek 6,50 Kč.

Nákupy

Pražskými ulicemi po stopách
německých uprchlíků

KOMODITA	CENA	
Bílý chleba 1 kg	3,08 Kč	
Pšeničná mouka 1 kg	3,58 Kč	
Maso/vepřová pečeně 1 kg	16,62 Kč	
Pražský salám 1 kg	18,25 Kč	
Máslo 1 kg	26,42 Kč	
Margarín 1 kg	15,55 Kč	
Hrách 1 kg	5,72 Kč	
Brambory 1 kg	0,79 Kč	
Mléko 1 l	2,09 Kč	
Vejce 1 ks	1,11 Kč	

KOMODITA	CENA	
Cibule 1kg	2,44 Kč	
Jablka 1kg	3,95 Kč	
Cukr 1kg	6,38 Kč	
Káva zrnková pražená 1kg	45,83 Kč	
Sůl 1kg	2,17 Kč	
Pivo 1l	2,95 Kč	
Polední menu v restauraci	8–10 Kč	
Večerní menu v restauraci	11–15 Kč	
Večeře v jídelně pro uprchlíky v Žitné ulici	50 haléřů	
Oběd v jídelně pro uprchlíky v Žitné ulici	2 Kč	

Zamyslete se

Pražskými ulicemi po stopách
německých uprchlíků

1. Které položky z tabulky jste si zvolili? Proč?
2. Co uprchlíci jedli? Jaké bylo složení jejich jídelníčku?
3. Zkuste sa podívat na tabulku ještě jednou. Co byste si mohli dovolit, kdyby váš denní příspěvek byl 2,50 Kč?

Závěr

Pražskými ulicemi po stopách
německých uprchlíků

Podívejte se na seznam potřeb co museli uprchlíci zařídit, který jste si napsali na začátku.

**Odhadli jste správně všechny potřeby/úkony, které si musel uprchlík po příjezdu do Československa zařídit?
Co vám případně chybělo?**

Co vše vyřídit?

Co vše vyřídit?

**Podívejte se na seznam míst, které jste prošli,
a ke každému místu napište, co na daných místech
uprchlíci mohli zajistit.**

Zařízeno:

**INFORMAČNÍ KANCELÁŘ PRO
UPRCHLÍKY (DLOUHÁ TŘÍDA 41)**

**KAVÁRNA CONTINENTAL
(ROH ULIC NA PŘÍKOPĚ A HYBERNSKÁ)**

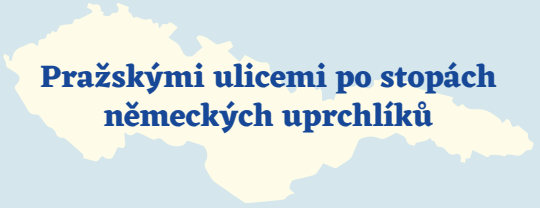
**MÍSTO VÝKONU PRÁCE
(ROH ULIC 28. ŘÍJNA A NA MŮSTKU)**

**POMOCNÉ KOMITÉTY
(VÁCLAVSKÉ NÁMĚSTÍ 56)**

**JÍDELNA PRO UPRCHLÍKY
(KŘIŽOVATKA ULIC ŽITNÁ A KARLOVO
NÁMĚSTÍ)**

Zamyslete se:

**Pražskými ulicemi po stopách
německých uprchlíků**

1. Co jste se dozvěděli o situaci uprchlíků před nacismem ve třicátých letech 20. století? Co dalšího by vás zajímalo?
2. Dělala podle vašeho názoru česká společnost pro německé emigranty dost?
3. Byla pomoc poskytována uprchlíkům soukromého charakteru, nebo ji organizoval stát?
4. Je dnes podle vás Česká republika v podobné situaci? Jaká je situace uprchlíků dnes? Musí řešit podobné problémy?

Konec

Zdroje

Pražskými ulicemi po stopách
německých uprchlíků

1. Úvodní fotografie: Kavárna Kontinental: Autor neuveden. [fotografie]. Dostupné z: https://www.geocaching.com/geocache/GC6H3YV_zmizela-praha-stare-mesto-2 [24-08-2021] / Šalda: E. Kimla. [fotografie]. In: Světozor: světová kronika současná slovem i obrazem: časopis pro zábavu i poučení. Praha: J. Otto, 1933. roč. 33, č. 25, str. 3 (22. 6. 1933).
2. Článek: Řešení vystěhovaleckého problému. F. Svoboda. Řešení vystěhovaleckého problému. In: Přítomnost. Praha: František Borový, 1933. roč. 10, č. 10. str. 527 (16. 8. 1933).
3. Seznam institucí. Věstník Židovské obce náboženské v Praze. roč. 6, č. 1–2, str. 9 (30. 1. 1939).
4. Fotografie Kavárna Continetal. Autor neuveden. [fotografie]. Dostupné z: https://www.geocaching.com/geocache/GC6H3YV_zmizela-praha-stare-mesto-2 [24-08-2021].
5. Článek Neprovokujte! In: Čech: politický týdeník katolický. Praha: Antonín Schmitt, 1933. roč. 58, č. 51. str. 6. (23. 12. 1933).
6. Článek Tvář německé emigrace: Otto Rádl. Tvář německé emigrace. In: Přítomnost. Praha: František Borový, 1934. roč. 11, č. 43, str. 681 (24. 10. 1934).
7. Stránky se statistikou uprchlíků Šaldova komitétu. Rok německé emigrace 1934. Rok emigrace. Zpráva o činnosti pomocného komitétu pro německé emigranty. Od 15. května 1933 do 15. května 1934. Pracovní výbor pomocného komitétu 1934.
8. Fotografie interiéru uprchlických ubytoven: P. P. S. [fotografie]. In: Světozor: světová kronika současná slovem i obrazem: časopis pro zábavu i poučení. Praha: J. Otto, 1933. roč. 33, č. 25, str. 8–9 (22. 6. 1933). / Rok německé emigrace 1934. Rok emigrace. Zpráva o činnosti pomocného komitétu pro německé emigranty. Od 15. května 1933 do 15. května 1934. Pracovní výbor pomocného komitétu 1934.
9. Podkladová fotografie k nákupnímu seznamu. Autor neuveden. Dostupné z: https://www.ustrcr.cz/uvod/vzdelavaci-projekt-pamet-a-dejiny-totalnich-rezimu/pametnici-kolektivizace-venkova/oldrich-mudrak/?fbclid=IwAR2k8AbHcyPBqx0ZtP_9ATfFmGF2cMdiomJ0k2DgeOHccwg4x6Q-36ziQWzg [24-08-2021].